

در گفت‌وگو با کارشناسان مطرح شد؛ فرجام برجام!

سعیده سادات فهری: گفت‌وگوهای هسته‌ای وین بیش از یک ماه است که متوقف شده و دلایل چندی را برای این توقف ذکر می‌کنند؛ از جمله مهم‌ترین گره‌های ادامه مذاکرات به زعم اغلب کارشناسان و حتی مقامات کشورمان، بحث حذف نام سپاه پاسداران انقلاب اسلامی از فهرست تروریستی آمریکا است. مساله‌ای که در آمریکا برای عملی کردن آن موانع بسیار است و مخالفان تمام تلاش خود را به کار گرفته‌اند تا دولت جو بایدن چنین امتیازی به ایران ندهد. سپاه پاسداران انقلاب اسلامی از سال ۱۳۹۸ و در دوران ریاست‌جمهوری دونالد ترامپ وارد فهرست سازمان‌های تروریستی شد.

نگاه آمریکایی به سپاه

اخیرا در داخل آمریکا شاهد اظهارنظرهایی راجع به خروج سپاه از فهرست تروریستی هستیم که در ادامه به برخی از نظرات مخالف و موافق اشاره شده است؛ مارک میلی، رئیس ستاد مشترک ارتش آمریکا: «نیروی قدس» سپاه پاسداران جمهوری اسلامی ایران یک گروه تروریستی است و از خروج آنها از لیست حمایت نخواهم کرد. دن سالیوان، سناتور جمهوری خواه آمریکا: «گزارش‌ها نشان می‌دهد که دولت بایدن ممکن است نام سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران را از فهرست سازماندهی تروریستی برای تامین یک توافق جدید با ایران حذف کند.»

کریس مورفی، سناتور دموکرات آمریکایی: جنجال‌ها و ملاحظات سیاسی در آمریکا مانع به نتیجه رسیدن مذاکرات وین شده است. به دولت جو بایدن توصیه می‌کنم با حذف نام سپاه پاسداران انقلاب اسلامی از فهرست سازمان‌های تروریستی، راه را برای حصول توافق با ایران باز کند. اخیرا سیدحسین موسویان، مذاکره‌کننده ارشد هسته‌ای پیشین ایران در مطلبی برای «میدل ایست‌آی» مانع باقی‌مانده برای ادامه مذاکرات را خارج نکردن نام سپاه از فهرست تروریستی عنوان کرد و نوشت: «متحده ایالات متحده در منطقه به ویژه اسرائیل و عربستان سعودی با حذف نام سپاه از فهرست تروریستی مخالفت کرده اند و استدلال می‌کنند که این موضوع می‌تواند تهدیدات منطقه‌ای ایران را افزایش دهد و جمهوری خواهان در کنگره آمریکا نیز با چنین اقدامی مخالف هستند. با وجود این، برای حکومت ایران این موضوع خط قرمز است.» موسویان ادامه داد: «رابرت مالی، فرستاده ویژه ایالات متحده اخیرا تکرار کرد که واشنگتن تحریم‌ها را علیه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی حفظ خواهد کرد حتی اگر این سازمان در نهایت از فهرست خارج شود. در اینجا دو ملاحظه مرتبط وجود دارد. بدون مشارکت سپاه، هیچ توافقی با ایران درباره بحران‌های منطقه‌ای امکان پذیر نخواهد بود.»

رحمن قهرمانپور، پژوهشگر ارشد مسائل بین‌الملل نیز اخیرا در سرمقاله‌ای برای

«دنیای اقتصاد» درباره دلایل طولانی شدن وقفه در مذاکرات نوشت: «قاعده‌ای در سیاست وجود دارد که می‌گوید اعتماد تصمیم‌گیری را آسان‌تر و بی‌اعتمادی تصمیم‌گیری را دشوارتر می‌کند. اگر بخواهیم قصه طولانی‌تر شدن احیای برجام را در یک عبارت خلاصه کنیم، همانا فقدان اعتماد و دیوار بلند بی‌اعتمادی در روابط ایران و آمریکا است و این بی‌اعتمادی به دلیل هویتی شدن در هر دو طرف شکل فزاینده‌ای داشته است. ایران و آمریکا هر کدام دلایل خود را برای بی‌اعتمادی دارند و البته آمریکا به دلیل موقعیتی که در نظام بین‌الملل دارد و می‌خواهد آن را حفظ کند، خواهان حفظ دست برتر در هر نوع تعامل و البته توافقی است. اصولاً قدرت‌های بزرگ بیشتر از آنکه بر اساس قاعده انصاف رفتار کنند، بر اساس قاعده قدرت و موقعیت خود در نظام بین‌الملل رفتار می‌کنند.»

حال این پرسش مطرح است که آیا مساله سپاه تنها عامل توقف گفت‌وگوها است و در صورت حل شدن یا حل نشدن این موضوع، گفت‌وگوها و آینده برجام چه سمت‌وسویی پیدا خواهد کرد.

دیپلماسی راه خود را پیدا می‌کند

حسن بهشتی‌پور، کارشناس مسائل هسته‌ای درباره مهم‌ترین موانعی که در حال حاضر باعث وقفه در مذاکرات شده است به «دنیای اقتصاد» گفت: «اگر ساده بخواهم بگویم باید به چانه‌زنی دو طرف برای گرفتن امتیاز بیشتر و دادن امتیاز کمتر اشاره کرد.» بهشتی‌پور با اشاره به اینکه هر کدام از منابع ایرانی و آمریکایی روایت‌های مختلفی از دلیل توقف گفت‌وگو دارند ادامه داد: «البته فعلاً مهم‌ترین مانع این است که بخشی از نیروی مسلح جمهوری اسلامی ایران یعنی سپاه در دوره ترامپ گروه تروریستی اعلام شده که امری بی‌سابقه در دنیا بود و طبیعتاً ایران این مساله را نمی‌پذیرد.»

به گفته این کارشناس بحث تحریم‌ها علیه سپاه یک موضوع است اما اینکه سپاه، گروه تروریستی اعلام شود یک موضوع دیگر است. لذا اکنون ایران می‌خواهد این برچسبی که به سپاه زده‌اند برداشته شود زیرا تبعات حقوقی زیادی دارد. این کارشناس مسائل

بین‌الملل همچنین گفت این مساله برای شرکت‌های مختلفی که می‌خواهند با ایران یعنی شرکت‌های وابسته به سپاه کار کنند نیز در دسرساز خواهد شد.

بهشتی‌پور توضیح داد: «در این خصوص منابع آمریکایی اعلام کرده‌اند که دولت بایدن آمادگی خود را برای برداشتن این تحریم اعلام کرده اما تضمین‌هایی می‌خواهد که ایران حاضر نیست بدهد.» وی با اشاره به اینکه ایران می‌گوید توپ در زمین آمریکا است و آمریکا می‌گوید توپ در زمین ایران است، ادامه داد: «دلیل ایران برای این حرف این است که واشنگتن سپاه را از فهرست تروریستی خارج نمی‌کند و دلیل آمریکا نیز این است که جمهوری اسلامی نمی‌تواند تضمین‌های لازم را به آمریکا بدهد. به عنوان مثال ادعا شده که از ایران خواسته‌اند موضوع شهادت سردار سلیمانی را دیگر پیگیری نکنند یا در دیگر کشورها دخالت نداشته باشد.» این کارشناس درباره آینده گفت‌وگوهای برجامی نیز گفت: «به نظر من دیپلماسی راه خود را پیدا خواهد کرد و چون دو طرف اراده کافی برای رسیدن به نتیجه دارند مذاکرات از سر گرفته خواهد شد. باید توجه داشت که فعلا راه‌حلی جز مذاکره و برجام وجود ندارد.»

برجام ۲۰۱۵ مدنظر آمریکا نیست

امیرعلی ابوالفتح، کارشناس مسائل آمریکا اما در پاسخ به «دنیای اقتصاد» درباره گره کار گفت: «مساله اینجاست که آمریکایی‌ها نمی‌خواهند برجام ۲۰۱۵ را اجرا کنند اما در مقابل از ایران می‌خواهند تمام تعهدات خود را ذیل برجام اجرا کند. در واقع آنها مازاد برجام ۲۰۱۵ می‌خواهند که یکی از این موارد بحث سپاه و باقی ماندن آن در فهرست تروریستی است.»

ابوالفتح تاکید کرد: «اگر سپاه در فهرست تروریستی باقی بماند یعنی آمریکا نمی‌خواهد برجام ۲۰۱۵ را اجرا کند اما اگر آمریکا سپاه را از این فهرست خارج کند، آنها مطالباتی از ایران دارند که یکی مربوط به بحث‌های موشکی و دیگری مرتبط با بحث‌های منطقه‌ای است. به همین دلیل برجام ۲۰۱۵ مدنظر آمریکایی‌ها نیست زیرا در آن برجام حرفی از

مسائل موشکی و منطقه‌ای مطرح نبود.

وی درباره نگاه داخلی آمریکا نسبت به مساله سپاه توضیح داد: «در آمریکا کسانی که به ایران و بحث مذاکرات مرتبط هستند متفق‌القول می‌گویند که سپاه نباید از فهرست تروریستی خارج شود؛ حال چه دستگاه اجرایی و چه گروه‌ها و جناح‌های دیگر که تندروتر هستند.» ابوالفتح با بیان اینکه اما مشکل فقط سپاه نیست، تاکید کرد: «اگر ایران به فرض محال بپذیرد که سپاه در فهرست تروریستی بماند تا به توافق برسیم باز مشکل حل نمی‌شود.»

این کارشناس دو دلیل را برای این امر ذکر کرد و گفت: «نخست اینکه گروهی از اعضای کنگره اصرار دارند هر سندی در مذاکرات وین باید امضای کنگره را داشته باشد که این یعنی نبودن آن سند. در واقع امکان تصویب هیچ سندی در کنگره وجود ندارد و هر موضوعی باشد یا جمهوری‌خواهان یا دموکرات‌ها با آن مخالفت خواهند کرد.» وی ادامه داد: «دلیل دیگر اینکه با فرض محال اگر کنگره نیز سند مربوط به برجام را تایید کند، عمر توافق دو، سه سال بیشتر نخواهد بود؛ زیرا جمهوری‌خواهان قسم خورده‌اند اگر به کاخ سفید راه پیدا کنند، هر توافقی باشد آن را از بین خواهند برد. همچنان‌که ترامپ نیز از توافق برجام خارج شد.» ابوالفتح تاکید کرد بنابراین به نظر من توافقی نمی‌شود مگر اینکه ایران برجام ۲۰۲۲ یا ۲۰۲۳ را بپذیرد که این مساله نیز بعید به نظر می‌رسد زیرا مقامات کشورمان بارها اعلام کرده‌اند که می‌خواهند همان برجام احیا شود.

مذاکره پشت مذاکره

کارشناس مسائل آمریکا درباره سناریوهای پیش‌رو نیز گفت: «احتمالا بعد از یک وقفه، مذاکرات آغاز می‌شود و ادامه خواهد داشت. یعنی مذاکره پشت مذاکره.» وی ادامه داد: «در حال حاضر جمهوری اسلامی به این نتیجه رسیده که توافق حاصل نمی‌شود و بدون توافق نیز مشکلات اقتصادی ایران قابل حل است و آمریکا هم به این نتیجه رسیده که توافق به دست نمی‌آید و در آینده اقتصاد ایران در آستانه فروپاشی قرار خواهد گرفت. لذا

نه ایران انگیزه بالایی دارد که خود را به آب و آتش بزند و از موضوعی مانند سپاه صرف نظر کند و نه آمریکا به اضطرار می‌خواهد آن را حل کند.» ابوالفتح در نهایت درباره تاثیر بحران اوکراین بر مذاکرات هسته‌ای گفت: «به نظر من نه روسیه برجام را به گروگان گرفته و نه آمریکا در وضعیتی است که به خاطر اوکراین بخواهد به ایران امتیاز بدهد. البته این پیش‌بینی‌ها مربوط به شرایط فعلی است که شاید تا چند ماه یا چند سال دیگر وضعیت تغییر کند.»

منبع: دنیای اقتصاد